

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Ступінь вищої освіти	бакалавр	Форма навчання	денна/заочна	Навчальний рік/семестр 2.	2024/2025
-----------------------------	-----------------	-----------------------	---------------------	----------------------------------	------------------

Силабус

Назва навчальної дисципліни	Дитяча та педагогічна психологія
Кафедра	Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти
Освітня програма	012 Дошкільна освіта
Тип дисципліни, кількість кредитів та годин (лекції/практичні/семінарські/лабораторні заняття/самостійна робота)	Тип дисципліни (обов'язкова чи вибіркова): обов'язкова Кількість кредитів: 6 Лекції: 48 Семінарські/практичні заняття: 24 Лабораторні заняття: – Самостійна робота: 108
Викладач(і) відповідальний(і) за викладання навчальної дисципліни (імена, прізвища, наукові ступені і звання, адреса електронної пошти викладача/ів)	Бергхауер-Олас Е.Л. доктор філософії, доцент кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти e-mail: berghauer.olasz.emoke@kmf.org.ua
Пререквізити навчальної дисципліни	Навчальна дисципліна «Дитяча та педагогічна психологія» передбачена структурно-логічною схемою підготовки здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра за спеціальностями галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка. Навчальна дисципліна «Дитяча та педагогічна психологія» розглядається як складна інтегрована навчальна дисципліна, пов'язана із системою філософських, суспільствознавчих та природничих дисциплін. Міждисциплінарні зв'язки: теорія та методика виховання, філософія, загальна психологія.
Анотація дисципліни, мета, завдання та очікувані програмні результати навчальної дисципліни, загальні та фахові компетентності, основна тематика дисципліни	Дитяча психологія є окремою частиною вікової психології, що вирізняється самостійним предметом досліджень. Цей предмет задається тим відтинком індивідуального життєвого шляху особистості, який прийнято називати дитинством. Таким чином, предмет дитячої психології — вікова динаміка психіки людини протягом дитинства, розвиток психічних процесів та психічних якостей особистості дитини. До предмету дитячої психології входить вивчення умов і рушійних сил розвитку психіки людського індивіду, динамічних та змістових закономірностей періодизації психічного розвитку, розкриття індивідуально-

типологічних варіантів психічного розвитку людини на етапі дитинства.

Мета вивчення дисципліни – формування у студентів уявлень про психологічні закономірності, етапи, умови і критерії психічного розвитку дітей раннього і дошкільного віку. Основними завданнями курсу є: озброєння студентів знаннями психологічних закономірностей розвитку дитини на різних етапах онтогенезу, а також здійснення практичної підготовки студентів для роботи з різними суб'єктами навчально-виховного процесу; вироблення вмінь застосування знань в професійній діяльності, а також формування готовності студентів самостійно пізнавати, аналізувати, шукати глибинні взаємозв'язки повсякденних життєвих явищ, розуміти себе і соціальний світ

Згідно з вимогами освітньої програми студенти повинні:

знати:

- психічні процеси, стани і властивості людини;
- характеристики людської особистості та їхній прояв у різних видах діяльності;
- індивідуально-психологічні якості та властивості особистості.

вміти:

- розрізняти індивідуально-психологічні якості та властивості, а також характеристики людської особистості (зокрема учнів) у цілому, з метою найефективнішої взаємодії в різних видах діяльності.

Компетентності

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку, що передбачає застосовування загальних психолого-педагогічних теорій і фахових методик дошкільної освіти, та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

КЗ-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

КЗ-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

КЗ-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

КЗ-5. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

КЗ-6. Здатність до міжособистісної взаємодії.
КЗ-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
КЗ-8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
КЗ-9. Здійснення безпечної діяльності.
КЗ-10. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Фахові (Спеціальні) компетентності:

КС-1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.
КС-2. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага).
КС-3. Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку.
КС-4. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довкіллі).
КС-5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими.
КС-6. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки.
КС-7. Здатність до національно-патріотичного виховання дітей раннього і дошкільного віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста; інтерес і повага до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів).
КС-8. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок екологічно безпечної поведінки і діяльності в побуті, природі й довкіллі.
КС-9. Здатність до розвитку перцептивних, мнемічних процесів, різних форм мислення та свідомості в дітей раннього і дошкільного віку.
КС-10. Вміння складати Індивідуальну програму розвитку та необхідні для навчання дітей з особливими освітніми потребами документи, бути знайомими з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.
КС-11. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку елементарних уявлень про різні види мистецтва і засоби художньої виразності (слово, звуки,

фарби тощо) та досвіду самостійної творчої діяльності.

КС-12. Здатність до фізичного розвитку дітей раннього і дошкільного віку, корекції і зміцнення їхнього здоров'я засобами фізичних вправ і рухової активності.

КС-13. Здатність до організації і керівництва ігровою (провідною), художньо-мовленнєвою і художньо продуктивною (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей раннього і дошкільного віку.

КС-14. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок здорового способу життя як основи культури здоров'я (валеологічної культури) особистості.

КС-15. Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей.

КС-16. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку толерантного ставлення та поваги до інших, попередження та протидії булінгу.

КС-17. Здатність нести відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах праці.

КС-18. Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками.

КС-19. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками, колегами.

КС-20. Здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини.

Програмні результати навчання:

ПР-01 Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку.

ПР-02 Розуміти, описувати й аналізувати процеси розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку з використанням базових психологічних і педагогічних понять та категорій.

ПР-03 Розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами

ПР-05 Здійснювати взаємодію в роботі закладу дошкільної освіти, сім'ї та школи. Залучати батьків до організації освітнього процесу з дітьми раннього і дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.

ПР-06 Встановлювати зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами.

ПР-10 Бути знайомим з програмою раннього втручання, розуміти можливості опори на нього в подальшій роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.

ПР-12 Будувати цілісний освітній процес з урахуванням основних закономірностей його перебігу. Оцінювати власну діяльність як суб'єкта педагогічної праці.

ПР-14 Мати навички збереження та зміцнення психофізичного і соціального здоров'я дітей.

ПР-18 Володіти технологіями організації розвивального предметно-ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку.

ПР-23 Знати основні запобігання корупції, суспільної та академічної доброчесності на рівні, необхідному для формування нетерпимості до корупції та проявів недоброчесної поведінки серед здобувачів освіти та міти застосувати їх в професійній діяльності.

Основна тематика дисципліни

Змістовий модуль 1.

ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ДИТЯЧОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Тема 1. Предмет і основні поняття дитячої психології.

Тема 2. Принципи і методи дитячої психології.

Тема 3. Предмет, завдання і методи вікової психології.

Тема 4. Аналіз концепції психічного розвитку

Тема 5. Теорії дитячого розвитку.

Тема 6. Основні закономірності та періодизація вікового розвитку.

Змістовий модуль 2.

ДІЯЛЬНІСТЬ ТА СПІЛКУВАННЯ ДОШКІЛЬНИКА. ОСНОВНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ У ДИТИНСТВІ

Тема 7. Характеристика розвитку психіки в онтогенезі.

Тема 8. Становлення особистості дитини.

Тема 9. Раннє дитинство.

Тема 10. Ранній вік. Криза трьох років.

Тема 11. Психологія дітей дошкільного віку.

Тема 12. Психологічні особливості ігрової діяльності в дошкільному віці.

Тема 13. Психологічні особливості образотворчої та конструктивної діяльності дитини в дошкільному віці.

Тема 14. Розвиток здібностей у дошкільному дитинстві.

Тема 15. Психологічна готовність дитини до систематичного навчання в школі.

Змістовий модуль 3.

ПСИХІЧНИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ НА ЕТАПІ ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ. ПСИХОЛОГІЯ ШКОЛЯРА

Тема 16. Психологія молодших школярів.

Тема 17. Проблеми адаптації дитини до школи.

Тема 18. Психологія підлітка та старшокласника.

Тема 19. Психологія раннього юнацького віку.

Тема 20. Акмеологія та життєвий шлях особистості.

Змістовий модуль 4.

ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ПСИХОЛОГІЇ ВИХОВАННЯ І НАВЧАННЯ.

Тема 21. Загальні питання педагогічної психології. Загальні питання психології виховання і навчання.

Тема 22. Психологія учіння та навчання.

Тема 23. Психологічні особливості учнів.

	Тема 24. Психологія інклюзивної освіти. Тема 25. Психологія виховання. Тема 26. Психологічний портрет особистості педагога в контексті педагогічної діяльності та педагогічного колективу. Тема 27. Психологія педагогічної діяльності та професійного спілкування.	
Критерії контролю та оцінювання результатів навчання		
Семестрові завдання	Бали	Критерії оцінювання
Змістовий модуль 1. Тема 3. Теорії дитячого розвитку. Спостереження за взаємодією новонародженого з матір'ю.	5	Кількість балів за роботу залежить від дотримання таких вимог: своєчасність виконання практичних завдань; повний обсяг їх виконання; якість виконання практичних завдань; самостійність виконання; творчий підхід у виконанні завдань; ініціативність у навчальній діяльності.
Змістовий модуль 2. Тема 11. Психологія дітей дошкільного віку. Практична робота. Психолого-педагогічна характеристика дитини дошкільного віку.	5	Кількість балів за роботу залежить від дотримання таких вимог: своєчасність виконання практичних завдань; повний обсяг їх виконання; якість виконання практичних завдань; самостійність виконання; творчий підхід у виконанні завдань; ініціативність у навчальній діяльності.
Змістовий модуль 2. Тема 11. Психологія дітей дошкільного віку. Практична робота. Організувати заняття з малювання, ліплення або конструювання схеми свого тіла. Проаналізувати відмінності схеми тіла дітей молодшого, середнього і		Кількість балів за роботу залежить від дотримання таких вимог: своєчасність виконання практичних завдань; повний обсяг їх виконання; якість виконання практичних завдань; самостійність виконання; творчий підхід у виконанні завдань; ініціативність у навчальній діяльності.

старшого дошкільного віку.																														
Змістовий модуль 4. Тема 26. Психологічний портрет особистості педагога в контексті педагогічної діяльності та педагогічного колективу. Практична робота. Психологічний портрет особистості педагога.	5	Кількість балів за роботу залежить від дотримання таких вимог: своєчасність виконання практичних завдань; повний обсяг їх виконання; якість виконання практичних завдань; самостійність виконання; творчий підхід у виконанні завдань; ініціативність у навчальній діяльності.																												
		Критерії оцінювання Навчальні досягнення студентів із дисципліни оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100. Шкала оцінювання: національна та ECTS <table><tr><th rowspan="2">Сума балів за всі види навчальної діяльності</th><th rowspan="2">Оцінка ECTS</th><th colspan="2">Оцінка за національною шкалою</th></tr><tr><th>для екзамену, курсового проекту (роботи), практики</th><th>для заліку</th></tr><tr><td>90–100</td><td>A</td><td>відмінно</td><td rowspan="5">зараховано</td></tr><tr><td>82–89</td><td>B</td><td rowspan="2">добре</td></tr><tr><td>75–81</td><td>C</td></tr><tr><td>64–74</td><td>D</td><td rowspan="2">задовільно</td></tr><tr><td>60–63</td><td>E</td></tr><tr><td>35–59</td><td>FX</td><td>незадовільно з можливістю повторного складання</td><td>не зараховано з можливістю повторного складання</td></tr><tr><td>0–34</td><td>F</td><td>незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни</td><td>не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни</td></tr></table>	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку	90–100	A	відмінно	зараховано	82–89	B	добре	75–81	C	64–74	D	задовільно	60–63	E	35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання	0–34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни
Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою																												
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку																											
90–100	A	відмінно	зараховано																											
82–89	B	добре																												
75–81	C																													
64–74	D	задовільно																												
60–63	E																													
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання																											
0–34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни																											
		Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни R ДИС (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента																												

		(слухача) з навчальної роботи RHP (до 70 балів): R ДИС = RHP + RAT. Відповіді на практичних заняттях (усна відповідь, відповіді на запитання викладача, проведення фрагменту уроку, презентація) –15 балів. Самостійна робота –20 балів. Контрольна робота – 25 балів. Усний екзамен – 40 балів Загалом – 100 балів. До екзамену допускаються студенти, які відвідували лекційні та практичні заняття, опрацювали рекомендований мінімум навчальних завдань, прозвітували про самостійну роботу, провели показові уроки (фрагменти) і накопили 60 балів на протязі одного семестру. Важливою передумовою допуску до іспиту є відпрацювання пропущених лекційних занять. Контроль проводиться, як правило, шляхом письмового виконання індивідуальних завдань із подальшою перевіркою їх викладачем та оголошення оцінки. У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи: - методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда; - методи письмового контролю: письмове тестування, розробка уроку; - методи самоконтролю: самооцінка, самоаналіз.	
Інша інформація про дисципліну (технічне та програмне забезпечення дисципліни тощо)	<i>Політика щодо академічної доброчесності.</i> Усі види письмових робіт перевіряються на наявність плагіату і є такими, що виконані при наявності не менше 80% оригінальності авторського тексту. Списування під час виконання письмових контрольних видів робіт заборонено. Користуватися мобільними пристроями під час проведення різних видів контролю успішності, дозволяється лише з дозволу викладача. <u>Положення про академічну доброчесність в ЗУІ</u> <u>Положення про систему внутрішнього забезпечення якості освіти в ЗУІ</u> Методичне забезпечення • підручники, навчальні посібники, навчально-методичні посібники, наукові періодичні видання; • лани-конспекти лекцій, семінарських та практичних занять; – індивідуальні семестрові завдання та методичні рекомендації для самостійної роботи слухачів; • мультимедійні презентації до навчальних занять; навчальні відеофільми, відеофрагменти лекцій, практичних, виховних заходів у закладах освіти.		
Рекомендовані джерела (основна та	Основна література		

**допоміжна література),
електронні
інформаційні ресурси**

1. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 424 с.
2. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посібник / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. – К., 2012.
3. Видра О.Г. Вікова та педагогічна психологія. Навч. посіб.. – К, 2011.
4. Дуткевич Т.В. Д 84 Дошкільна психологія: Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 392 с
5. Вікова і педагогічна психологія: Навч. посіб. / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. 2-ге вид. – К.: Каравела, 2012. – 416 с.
6. Лекції з педагогічної психології: навчальний посібник / М.М. Заброцький, Ю.Г. Шапошникова. – Херсон : Гринь, 2017. – 144 с.
7. Власова О.І. Педагогічна психологія: Навч. посібник. – К, 2005.
8. Вольнова Л.М. Профілактика девіантної поведінки підлітків. – К., 2009.
9. Заброцький М.М. Основи вікової психології. Навч. посібник. – Тернопіль, 2009.
10. Кутішенко В.П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): Навч. посібник. – К., 2005.
11. Кутішенко В.П., Ставицька С.О. Психологія розвитку та вікова психологія – К., 2009.
12. Лисянська Т.М. Педагогічна психологія. Навч. посібник. – К., 2012
13. Токарева Н. М. Шамне А. В. Вікова та педагогічна психологія : навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів] / Н. М. Токарева, А. В. Шамне. – Київ, 2017 – 548 с.
14. Поліщук В. М. Вікова та педагогічна психологія (програмні основи, змістові модулі, інформаційне забезпечення) : навч.-метод. посіб. / В. М. Поліщук. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2007. – 330 с.
15. Поліщук В.М. Вікова і педагогічна психологія: Навч. посіб. – Суми, 2010. 12. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія. Навч. посіб. – К., 2011.
16. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Вікова психологія. Навч. посіб. – К., 2012.
17. Москальов М. В.: Робоча програма «Вікова та педагогічна психологія» для студентів напряму підготовки 6.020303 Філологія (мова і література англійська), Філологія (іноземна). 2014, Київ, Київський університет Імені Бориса Грінченка.
18. Дьоміна Г.А. Вікова та педагогічна психологія: Методичні рекомендації для практичних занять, самостійної роботи та модульного контролю знань студентів. 2-е вид., випр. і доп. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. – 56 с.
19. Дьоміна Г.А. Психолого-педагогічний розвиток особистості сім'янина. – К., 2011.
20. Микитюк Н.В. Психологічні аспекти супроводу дітей раннього віку // Практична психологія та соціальна робота, 2008.
21. Cole, M. – Cole, S.R. : Fejlődéslelektan. Osiris Kiadó, Budapest, 2010.
22. Berghauer-Olasz E.: Fejlődéslelektan. Jegyzet. Génius Alapítvány.
23. <http://genius-ja.uz.ua/sites/default/files/csatolmanyok/magyar-nyelvu-oktatasi-jegyzetek-es-magyar-nyelvu-szaknyelvi-szotarak-nyerteseinek-dokumentumjai-472/fejlodeslelektanijegyzet12mb.pdf>
24. Berghauer – Olasz E. (Бергхауер - Олас Е. Л.): Методичні вказівки з дисципліни. Вікова та педагогічна психологія / Módszertani segédanyag. Fejlődéslelektan és pedagógiai pszichológia tantárgyból. Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту ім. Ф.Ракоці ІІ (протокол № 8 від 03.12.2020 р.) р. 78

Інформаційні джерела для вивчення курсу

<https://vseosvita.ua/library/psihologo-pedagogicna-harakteristika-ditini-doskilnogo-viku-450484.html>

https://studme.com.ua/139411035109/psihologiya/obschaya_psihologiya.htm

Куценко І. В. Практикум з психології : навч.-метод. матеріали з дисципліни [Електронний ресурс] / І. В. Куценко. – К. : Навч.-наук. ін-т права та психології НАВС, 2011. – 25 с. – Режим доступу :

<http://do.gendocs.ru/docs/index-189098.html>

Методичні рекомендації для організації самостійної роботи студентів з дисципліни «Практикум із загальної психології» (2-3 курсів) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ruh.znaimo.com.ua/index-20011.html>

Ставицька С. О. Навчальна програма з дисципліни «Загальна психологія» для слухачів спеціальності – 7.040.101. «Психологія» [Електронний ресурс] / Світлана Олексіївна Ставицька. – К. : КНУ імені Тараса Шевченка, 2008. – 18 с. – Режим доступу:

http://lib.unicyb.kiev.ua/books/.psih.08_stavitska.doc

Туриніна О. Л. Навчальна програма дисципліни «Практикум із загальної психології» (для бакалаврів) [Електронний ресурс]. – К. : МАУП, 2005. – 18 с. – Режим доступу :

http://library.iapm.edu.ua/metod/2280-praktuk_zag_ps.pdf